

dan we uit de H. Schrift opvangen. Hoe dikwijls hooren we in de Psalmen, uit den mond van David en van anderen — denk aan Psalm 119 — de betuiging, dat ze zich bewust waren, niet alleen van „zaaksgerechtigheid“, gelijk we gewoon zijn het te noemen, tegenover hun vijanden — maar ook van in bepaalde omstandigheden en zelfs in hun doorgaanden levensgang gesproken en gehandeld te hebben naar den wille Gods.

Hoe vrijmoedig en krachtig sprak dit bewustzijn zich uit bij een Job en een Jeremia!

Wat het Nieuwe Testament betreft, denken we hier vooral aan den Apostel Paulus.

Aan de Corinthiërs schrijft hij (1 Cor. 1:11-16) „Tot op deze tegenwoordige ure lijden we honger en lijden we dorst, en zijn naakt, en worden met vuisten geslagen, en hebben geen vaste woonplaats; en arbeiden, werkende met onze eigene handen. We worden gescholden, en we zegenen; we worden vervolgd, en we verdragen; we worden gelasterd, en we bidden. En dezen heiligen roem durft hij besluiten met de vermaning: „Zoo vermaan ik u dan; zijt mijne navolgers“.

Dit vermaan klinkt nog stouter in 1 Cor. 11:1, als hij schrijft: „Woest mijne navolgers, gelijkwerwijs ook ik van Christus“.

En haast boven dit alles uit gaat nog zijn roem in 1 Thess. 2:10: „Gij zijt mijne getuigen en God, hoe heiliglijk en rechtvaardiglijk en onberispelijk wij u, die gelooft, geweest zijn“.

Zoo durft betuigen de Apostel zelf, die luider dan een gepredikt heeft de rechtvaardigmaking door het geloof alleen, en die ootmoediger dan één heeft geklaagd (Rom. 7) over eigen inwonende verdorvenheid.

Maar, het is waar, de vraag die ik te beantwoorden heb, geldt niet zoozeer het-zich-bewust-kunnen-zijn van den geloof van de vrucht des Geestes bij zich zelf, en het spreken ervan tegenover menschen, wanneer, gelijk bij den Apostel Paulus, de nood daartoe dringt, als wel het danken ervoor voor het aangezicht Gods.

Dat laatste schijnt toch wel nog iets geheel anders dan het eerste.

In zeker opzicht is het dat ook.

Voor ons besef althans.

Doch is dit eigenlijk niet enkel gevolg van onze oppervlakkigheid? Van ons aanleggen van tweeërlei maatstaf? Van ons gebrek aan waarachtigheidszin, dat ons bij ons-zelfen gemakkelijk doet constaleeren, en ook tegenover menschen handhaven, wat we voor God niet zouden durven staande houden?

Is het toch eigenlijk niet zóó, dat we ook voor Gods oor moeten durven zeggen — altoos, maar

vooral in deze dingen — wat we bij ons zelve vaststellen en voor menschen durven noemen?

De Apostel Paulus durfde het. Hij durfde niet alleen de Thessalonicensen, maar ook God tot getuige aanroepen „hoe heiliglijk en rechtvaardiglijk en onberispelijk“ hij hun, die geloofden, geweest was.

En wie twijfelt eraan, of de Apostel, die, als hij zei, overvloediger gearbeid te hebben dan al de anderen, volgen liet: „doch niet ik, maar de genade Gods die met mij is“, en die aan de Corinthiërs niet schreef kon, dat hij wist in hen een levenden aanbevelingsbrief van zijn dienst te hebben, zonder ootmoedig te betuigen: „Niet, dat we van ons-zelve bekwaam zijn iets te denken als uit ons-zelve; maar onze bekwaamheid is uit God; die ons ook bekwaam gemaakt heeft om te zijn dienaars des Nieuwen Testaments — heeft zijn God gedankt voor alles wat hem voor God en menschen een goede consciëntie deed hebben“?

Eigengerechtig, farizeesch, hoogmoedig zou het zijn God te danken voor de vruchten die zijn genade zich bij ons kweekte?

Maar er zou méér reden zijn aan dergelijk bestaan te denken bij wie er zijn God niet en nooit voor dankte.

Die zou zich in waarheid gedragen, alsof hij voor eigen kweeksel hield wat vrucht des Geestes bij hem is; alsof niet „wij in God gehouden zijn voor onze goede werken“, gelijk we in onze Nederl. Geloofsbelijdenis belijden (Art. 34), maar God in ons.

Dat in-God-gehouden-zijn, d.w.z. bij God in de schuld zijn, voor onze goede werken, legt ons stellig wel in de eerste plaats den heiligen plicht op er onzen God voor te danken.

Eén van beide: de heiligmaking is zoowel als de rechtvaardigmaking een weldaad van Gods genade in Christus of ze is ons eigen werk.

Is ze het eerste — dan hebben we voor haar zoowel als voor onze rechtvaardigmaking onzen God ootmoediglijk te danken.

Ja, zal men misschien zeggen, dat is wel zoo; maar er is toch altoos dat groote verschil, dat de rechtvaardigmaking Gods kind in dit leven reeds ten volle geschonken wordt, terwijl de heiligmaking hier nog altijd slechts in beginsel zijn doel is. En nog slechts zóó in beginsel, dat ook zijn „beste werken in dit leven nog altoos onvolkomen en met zonde besmet zijn“ (Heidelb. Catech. Zondag 24).

We verstaan deze bedenking. En we zijn daarmee stellig wel aangekomen bij den grootsten hinderpaal voor het danken voor wat God door zijn genade in en door ons werken wilde.

Tweeërlei opmerking is, dunkt ons, voldoende, om hem uit den weg te ruimen.

De eerste is deze, dat we, zoo we alleen willen danken voor weldaden die ons „onderwerpelijk“, d.w.z. in de toepassing, reeds volkomen geschonken werden, het geloof goeddeels op non-activiteit zetten.

We zouden dan niet kunnen danken voor weldaden die nog in de toekomst liggen, b.v. voor de hoope der wederopstanding en des eeuwigen levens. Want daarvan ontvingen we nog — buiten „het beginsel der eeuwige vreugde“ waarvan onze Heidelberger in antwoord 58 spreekt — nog niets.

Toch danken we ervoor. Door het geloof dat „een vaste grond is der dingen die men hoopt en een bewijs der zaken die men niet ziet“.

Zullen we dan niet veelméér danken voor de weldaad der heiligmaking waarvan we in dit leven reeds zooveel méér deelachtig worden?

‘Zal ons ook gemakkelijker vallen, als we ophouden de dingen, ook hier, van den verkeerden kant te benaderen. Niet van onzen, maar van Gods kant.

Dan zien we, dat ons de heiligmaking voorwerpelijk, evengoed als de rechtvaardigmaking in alle volkomenheid geschonken is in onzen Heere Jezus Christus. Een feit waarop de Schrift ons met nadruk wijst, als ze allen die in Christus zijn, zonder aarzeling „heiligen“ noemt.

En als we haar zóó zien, en dus alle vrucht des Geestes in heiligmaking als ons toevloeiend uit den schat van ons Hoofd in den hemel — dan zal het ons lichter vallen voor het ontvangene onzen God te danken. Hierom lichter, wijl er voor ons besef dan geen schijn van aanmatiging of zelfverheffing meer in overblijft.

De tweede opmerking is, dat we, als we ons door de onvolkomenheid en de beleving, zelfs van het beste, dat de Heilige Geest in ons doet voortkomen, laten terughouden van er onzen God voor te danken, het werk Gods zijn eere onthouden om de vlekken die wij er op werpen. Precies als een kind, dat vader en moeder niet zou danken voor hun geschenk om de bezoedeling, die de vuile handen waarmee het het aannam veroorzaakten.

De derde opmerking is: dat wie zich door het besef van zijn onvolkomenheid laat weerhouden van te danken voor wat vrucht des Geestes is, zich met wat de genade schonk op éénmaal weer plaatst onder de Wet.

Hij kan niet danken voor de heiligmaking, omdat hij de rechtvaardigmaking loslaat. De rechtvaardigmaking immers dekt voor God niet alleen toe wat louter zonde is, maar ook de zonde die de vrucht des Geestes in ons ontsiert en bevekt.

Bij deze opmerkingen moet ik het laten. ‘k Doe het met de bede, dat de zonde van God wel te

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

Het Kruis van den Helland.

V.

B. De Middeleeuwen.

We zijn met ons overzicht genaderd tot de Middeleeuwen.

Al hooger stijgt en al breder ontplooit zich in deze eeuwen de vereering van het kruis.

De kerk verheft het tot haar banier, waarmee ze de wereld intrekt om die voor het Christendom te veroveren.

Reeds bij de zendelingen der Iro-Schotsche kerk, die in de zesde eeuw het Evangelie begonnen te prediken in het midden en westen van Europa's vasteland, bestond het gebruik, eerst een kruis op te richten, rondom het kruis het volk te verzamelen en dan bij dat kruis het Woord des levens te verkondigen. De predikers, die op hen volgden en in den dienst der kerk van Rome stonden, zooals Bonifacius, voerden bij hun prediking van de verlossing eveneens het teeken der verlossing met zich en zij hadden de gewoonte, over de scharen, die zich aanmeldten om onderrecht voor den doop te ontvangen, het teeken des kruises te maken, als om ze voor Christus en voor Zijn kerk in bezit te nemen. En als de leuze „God wil het!“ de Christenen aangrijpt en zij naar het Heilige Land trekken om dat aan de ongelovigen te ontrukken, hebben zij het roode wollen kruis op den rechterschouder gehecht; hun tochten worden „kruistochten“ genoemd en als iemand zich bij zulk een kruistocht aansluit, wordt van hem gezegd, dat hij „het kruis heeft aangenomen“.

Het kruis wordt het teeken der kerk. Karel de Groote bepaalde, zooals reeds andere keizers vóór hem gedaan hadden, dat niemand een kerk mocht bouwen of eerst moest de bisschop gekomen zijn en daar het kruis openlijk opgericht hebben. Als men dan ook wilde zeggen, dat ergens de grond gelegd was voor een kerk, drukte men dit zóó uit: dat er het kruis was gezet. En als de kerk gereed was, moest ze weer door het kruisteekeu gewijd worden. Op de wanden der kerk moest de bisschop op twaalf plaatsen met de heilige zalf het teeken des kruises teekenen.

Ook werden er kruisen in de kerken geplaatst.

Op het altaar b.v. werd een kruis gezet van zilver of goud en soms met paarden en edelsteenen versierd. Daarom sprak men wel van „offeren bij het kruis“ of „vóór het kruis“, als men het offeren van het mis-offer op het altaar bedoelde. Tevens werd op de liturgische gewaden en op de voorwerpen, die in den eeredienst een plaats innamen, het kruis afgebeeld. Alles wat de kerk behoorde, werd met het kruis gemerkt; het werd het symbool van het bezitsrecht der kerk.

Het zette ook zijn stempel op de kerkelijke bouwkunst.

Reeds ten tijde van Constanlijn zijn er wel kerken gebouwd, waarvan de inwendige inrichting min of meer een kruisvorm vertoonde, terwijl soms ook uitwendig de kruisvorm was te zien. Zoodat ook in den bouw van de kerk tot uitdrukking kwam het woord: „het kruis is de grondslag der kerk“. En als zich later de Romaansche en Gothische bouwstijlen ontwikkelden, is het kruis het motief in die grootsche kunstschepingen en wordt tot in de details der kerk de kruisvorm gebruikt.

In de godsdienstoefeningen wordt telkens een kruis geslagen. Bij ieder gebed. Bij de lezing van het Evangelie; dan moet de gehele gemeente opstaan en het teeken des kruises maken. Vóór de preek; de prediker begint niet of hij zegent zich eerst met het kruisteekeu. Bij het „Driemaal-heilig“ en telkens wanneer een heilige naam wordt uitgesproken. Ook bij den doop; vóór de onderdompeling of besprenging wordt op voorhoofd en borst van den doopeling het kruisteekeu gemaakt, in het Oosten driemaal, in het Westen éénmaal. Maar het menigvuldigst wordt dit teeken gemaakt bij de bediening van de mis.

Kruisen worden evenzeer buiten de kerken opgericht.

Niet alleen op de kerkhoven; bij de wijding van een kerkhof wordt er plechtig een groot kruis geplant en spoedig blijft geen graf meer zonder een kruis of kruisteekeu. Maar ook aan den ingang van steden en dorpen, aan landwegen en op pleinen. Onder zulke openbare kruisen nemen misdadigers de toevlucht en vinden ze veiligheid. Daar moeten weerspannige moaniken en nonnen boete doen; ze moeten „bij het kruis staan“. Daar vindt de „kruisproef“ plaats, d.w.z. dat als b.v. een man zijn vrouw van echtbreuk beschuldigde, beide partijen bij het kruis moesten staan met uitgestrekte armen en wie dat het langst kon volhouden werd in het gelijk gesteld.

Ook in de woningen vindt men kruisen en afbeeldingen van het kruis. Kruisjes van goud en zilver, dikwijls met reliquieën, worden als amuletten, als beveiligingsmiddelen gedragen. Moaniken, riddersorden en wereldlijke corporaties nemen het kruis in hun banieren; heeren, steden en landen zetten het in hun wapens en vlaggen en zoowel wereldlijke als geestelijke heeren voegen bij hun naam een kruisteekeu.

Voorts kwamen er plechtigheden in gebruik, waarbij aan het kruis eere werd gebracht.

Er werden processies met het kruis gehouden, waarvan we 'teerst vernemen ten tijde van Chrysostomus in Constantinopel ongeveer het jaar 400. Ze werden gewoon „kruisen“ genoemd en de hielvaartswaak, waarin ze regelmatig en talrijker dan anders plaats vonden, kreeg daarvan zelfs den naam „kruisweek“. Op den Goeden Vrijdag werd het kruis op het altaar met kussen en kniebuigingen vereerd; terwijl ook het gebruik bestond, op dien dag het kruis in den grond te verbergen en het op den Paaschmorgen er weer uit te voorschijn te brengen.

De feesten van kruisvinding en kruisverhooring werden reeds in het vorige artikel genoemd; hier is nog te vermelden, dat in de Oostersche kerk ook op den middelsten Zondag van den vastentijd een feest der kruis aanbidding werd gevierd. Het werd als een dag van rust en verademing te midden van de oefeningen en ontberingen der vastendagen beschouwd. De betekenis er van werd met de volgende woorden aangegeven: „Gelijk de reizigers, die een ruwen en langen weg moeten afleggen en van de inspanning uitgeput zijn, als ze ergens een boom met schaduwrijk loof aantreffen, een kleinen tijd zich neerleggen en uitrusten en dan als verjoagd het overige deel van den weg afleggen: zoo is ook midden in den vastentijd, in het moeilijke pad, in de loopbaan door de heilige vaders het levenbrengende kruis geplant, dat ons lalenis en verkwikking biedt en de moeden verlicht en sterkt tot den verderen arbeid, want het kruis heet hout des levens en dat is het. Gelijk het hout des levens midden in den hof van Eden geplant was, zoo hebben onze vaders in God het kruis midden in den heiligen vastentijd geplant.“

Van het kruis moest onderscheiden worden het crucifix: een kruis met het beeld van Christus er aan.

danken voor zijn den daren streken U.

Evangelie

Wanneer op de Eer tocht den als licht van aan, en ook van ijverige ook in overal v. durven de beurs gij allerle goen sto moedigh meestad of hij er wel ernst Vooral lijksch le getrouwe aanneme kwart do spottin opzetteli merking, ernstige daarop z. Wie den Geestes, als dien ten, 1 K zelf er ie over gebi Als wi lend na ook niet gelijken

Hierov- Het on stelling - relief op bina te Dit re Christus, er op w vormen - bij elkaa bijna de van elk van den is aanme lingen. D het licha is uitges met geoe het krui Crucifi men pas In een crucifix door pau 590 tot Theodolir geschen Het is kruis van tunica zo bus om een voel Het opsc bestaat u Christus kruis sta „Zie, dat terwijl a het klein nes zijn aan den en de r Heeren. Terwijl als het c van mee rius den later tijd Er zijn crucifix v Allerees vierde ee